

Глуховець М. М.
здобувач
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

343.1 : 347.9 : 346.1

ПОНЯТТЯ АПЕЛЯЦІЇ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Здійснено порівняльний аналіз змісту поняття апеляції у кримінальному, адміністративному, господарському та цивільному процесі. На підставі цього з'ясовано особливості змісту поняття апеляції в адміністративному судочинстві та запропоновано авторське визначення цього терміна.

***Ключові слова:** процес, адміністративний процес, адміністративне судочинство, апеляція, апеляційне провадження.*

Постановка проблеми. Апеляційне оскарження – один із найбільш поширених у сучасному адміністративному судочинстві способів оскарження судових рішень, які не набрали чинності, в суді вищої інстанції (апеляційному суді). Цей спосіб оскарження судових рішень існує, зокрема, в цивільному, господарському та кримінальному процесі.

Новітність норм про апеляційне оскарження, відсутність визначення поняття апеляції у Кодексі адміністративного судочинства зумовлюють суперечності у тлумаченні цього правового інституту у правозастосовній практиці.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблема апеляційного оскарження в адміністративному судочинстві досконально не досліджувалася, спеціальних монографічних робіт не видавалося. Ці питання вивчалися лише частково, переважно в контексті проблем окремих адміністративних проваджень або загальних питань адміністративного процесу такими вченими, як В.Б. Авер'янов, В.М. Бевзенко, А.Т. Комзюк, О.В. Кузьменко, Т.О. Коломоєць, Р.О. Куйбіда, А.І. Миколаєнко, Р.С. Мельник, А.О. Селіванов, О.М. Пасенюк та ін.

Отже проблеми визначення поняття апеляції в адміністративному судочинстві залишилися поза межами наукових досліджень.

Метою статі є дослідження змісту поняття «апеляційне оскарження» в адміністративному судочинстві. Завданням статі є визначення поняття «апеляція в адміністративному судочинстві», з'ясування його особливостей.

Виклад основного матеріалу. Однією з форм перегляду судових рішень в адміністративному судочинстві України, а також у кримінальному, господарському та цивільному процесі, є апеляційне оскарження. Крім того, норми про «апеляцію» існували у законодавстві Стародавнього Риму, країн Західної Європи, Статутів Великого князівства Литовського 1529, 1588 рр., Судебниках 1497 р., 1550 р., Соборному уложенні 1649 р., збірнику законів "Права, за якими судиться малоросійський народ" 1743 р.,

Статуті цивільного судочинства 1864 р. і потім трансформувалися у вітчизняні процесуальні кодекси.

У зв'язку з цим цікаво звернутися до визначення поняття «апеляція» у словниках та енциклопедіях.

Термін «апеляція» походить від латинських слів *appellare* – викликати (до суду), звертатися, *appellatio* – і може трактуватися або як оскарження ухвали, постанови нижчої інстанції (звичайно судової) перед вищою; або як звернення до кого-, чого-небудь за підтримкою, порадою [1].

С.І. Ожегов термін «апеляція» визначає, як оскарження рішення суду до більш вищої судової інстанції з метою перегляду справи [11, с. 28]. В інших джерелах під апеляцією розуміють лише одну з форм оскарження судових рішень до суду вищої інстанції (апеляційного), що має право переглянути справу [2, с. 60, 61; 3].

У науковій літературі термін «апеляція» також трактується по-різному.

Наприклад В.Г. Перепелюк вважає, що «є два способи подачі апеляції. Перший полягає в подачі апеляції до того органу, який прийняв оспорюване рішення. Другий спосіб полягає в тому, що апеляція подається безпосередньо до постійно діючого чи тимчасового апеляційного органу, який створюється при центральному апараті центрального органу виконавчої влади. Так, навчальний заклад може подати апеляцію до Міністерства освіти і науки щодо рішення державної акредитаційної комісії при Міністерстві освіти і науки з наданням (зупиненням дії або анулюванням) сертифіката не пізніше, ніж через два тижні з дня їх прийняття. У цьому разі МОН утворює апеляційну комісію, яка після розгляду апеляції готує рекомендації для чергового засідання Державної акредитаційної комісії [4].

Є.А. Чернушенко надає таке визначення поняття апеляції як правового інституту та способу перегляду рішень суду першої інстанції, які не набрали чинності, в суді вищого рівня (апеляційному суді), який, розглядаючи справу за апеляційною скаргою чи апеляційним поданням суб'єкта оскарження, вирішує як питання факту, так і питання права, в тому ж обсязі, що й суд першої інстанції, з додержанням основних засад судочинства [5, с. 4].

На думку О.Ю. Костюченко, апеляція – це уніфікована форма звернення до апеляційного суду осіб, які мають право її подати, з проханням про зміну чи скасування судового рішення. Її можна вважати також засобом оскарження та приводом для перегляду рішень місцевого суду (першої інстанції) в апеляційному суді (апеляційній інстанції) з метою перевірки їх законності та обґрунтованості [6, с. 39].

Апеляцію, як форма оскарження актів, рішень, дій чи бездіяльності відповідних суб'єктів до вищестоящего органу влади або до адміністративного суду, було розглянуто Р.О. Кукурудзом у дисертації «Апеляція в адміністративно-юрисдикційному процесі: питання теорії та практики». Так, у висновках роботи автор зазначає: «Апеляція в адміністративно-юрисдикційному процесі – це врегульований законодавством порядок оскарження фізичною чи юридичною особою (апелянтом) до вищестоящего ор-

гану відповідної юрисдикції, порядок перегляду таким органом актів, рішень, дій чи бездіяльності відповідних суб'єктів, які, на думку апелянта, порушують його права та охоронювані законом інтереси, або рішення (постанова), прийняте на підставі неправильного та неповного встановлення фактичних обставин справи, або з підстав невідповідності рішення вимогам матеріального і процесуального права, з метою забезпечення захисту прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, забезпечення права на судовий захист та дотримання принципу законності та правопорядку [7].

Апеляція (звернення) – це оскарження рішення суду першої інстанції, яке не набрало законної сили, до суду вищої судової інстанції та перегляд ним оскаржуваного рішення і адміністративної справи в межах апеляційної скарги і позовних вимог, що були заявлені в суді першої інстанції [8, с. 348].

Кодекс адміністративного судочинства не містить роз'яснення терміна «апеляція». Слід звернути увагу, що в нормах КАСУ законодавець використовує термін «апеляційне оскарження» (ст.ст. 185, 186), «апеляційна скарга» (ст.ст. 186–194, ст. 195-1, ст.ст. 197–200), «апеляційний перегляд» (ст. 197).

Отже, з наведеного вище ми бачимо, що термін «апеляція» має декілька значень і може використовуватися як: 1) одна із форм оскарження судового рішення; 2) одна із форм звернення до апеляційного суду; 3) звернення за підтримкою до якої-небудь авторитетної інстанції (організації, окремих осіб), до громадської думки; 4) звернення з промовою [9].

Не слід також ототожнювати поняття апеляція та апеляційне провадження, оскільки, здавалося б, вони схожі по суті, але все-таки не є тотожними і відрізняються за своїм етимологічним змістом.

Звернемося до праць теоретиків інших галузей процесуального права.

Наприклад, В.М. Коваль апеляційне провадження розглядає як діяльність суду апеляційної інстанції з розгляду звернень зацікавлених учасників судового процесу про перегляд незаконних і необґрунтованих, на їх думку, судових актів, що не набрали законної сили, з повторним, у разі потреби, розглядом справи за правилами, передбаченими для судів першої інстанції і винесенням за наслідками розгляду відповідного рішення [10, с. 5].

Л.М. Лобойко визначає апеляційне провадження як стадію кримінального процесу, змістом якої є перегляд за апеляціями сторін рішень місцевих судів, що не набрали чинності. Такої думки дотримуються й інші фахівці у галузі кримінального процесу, а саме Г.М. Омеляненко, Є.Г. Коваленко, Л.Д. Удалова та ін.

Як стадію адміністративного процесу апеляційне провадження розглядають й вчені-адміністративісти. Наприклад О.В. Кузьменко вважає, що «за змістом Кодексу адміністративного судочинства України можливо виділити три основні стадії розгляду індивідуально-конкретних справ у судах адміністративної юрисдикції: I. Розгляд адміністративної справи у суді першої інстанції; II. Розгляд адміністративної справи в апеляційному порядку; III. Розгляд адміністративної справи в касаційному порядку».

В.І. Сліпченко розмежував поняття апеляцій та апеляційного провадження за ознаками. Так, автор вважає, що апеляція має такі ознаки: 1) це

право, що розглядається як вид звернення; 2) для неї встановлена певна форма та зміст (як до певного виду звернення); 3) виникнення такого права зумовлене початком перебігу апеляційного строку (після винесення рішення місцевого суду); 4) встановлене чітко коло суб'єктів, які мають таке право; 5) подається до відповідного суб'єкта (суду) з метою оскарження судового рішення.

Апеляційне провадження також має притаманні йому ознаки: а) певна послідовність дій, чітко регламентованих законодавством; б) залучення певного кола суб'єктів (під час його проведення); в) надання цим суб'єктам певного кола прав (подати зустрічну апеляцію чи заперечення на неї, надавати додаткові докази та вносити клопотання); г) обов'язкова наявність кінцевого результату – прийняття власного рішення [11, с. 30].

З наведеного вбачається, що апеляція – це форма оскарження судового рішення, а апеляційне провадження – це процедура, певний порядок перегляду судового рішення в апеляційному суді; сукупність певних, послідовно здійснюваних дій для досягнення кінцевого результату.

Висновки. На відміну від кримінального, господарського та цивільного процесів, апеляцію в адміністративному процесі слід розглядати широко, в двох аспектах: 1) як одну із форм оскарження актів, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень до вищого органу; 2) як форму оскарження судового рішення.

Апеляція, як форма оскарження актів, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень до вищого органу, регулюється нормами Закону України «Про звернення громадян», Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Апеляція в адміністративному судочинстві – це правове явище, сутність якого полягає у волевиявленні сторони провадження, незадоволеної рішенням суду першої інстанції ініціювати новий розгляд адміністративної справи на підставі наявних порушень норм матеріального чи процесуального права.

Бібліографічні посилання

1. Тлумачний словник української мови. – Режим доступу : <http://eslovník.com/search/search/?search=%D0%B0%D0%BF%D0%B5%D0%BB%D1%8F%D1%86%D1%96%D1%8F>
2. Словник іншомовних слів / за ред. О.С. Мельничука. – К., 1974.
3. Сліпушко О.М. Тлумачний словник чужомовних слів в українській мові. Правопис. Граматика. – К., 1999.
4. Перепелюк В.Г. Адміністративний процес. Загальна частина: навч. посібник. – Режим доступу : <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/684/47/>
5. Чернушенко Є.А. Апеляційне оскарження в цивільному процесі України : дис... канд. юрид. наук : 12.00.03. – Одеса, 2004.
6. Костюченко О.Ю. Апеляційне оскарження судових рішень у кримінальному судочинстві України : дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2005.
7. Кукурудз Р.О. Апеляція в адміністративно-юрисдикційному процесі: питання теорії та практики. – Запоріжжя, 2010.
8. Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право України : навч. посіб. — К., 2008.
9. Кривцун І.С. Оскарження судових рішень в адміністративному судочинстві України / І.С.Кривцун // Проблеми правової реформи та розбудови громадянського су-

спільства в Україні : тези доповідей Всеукр. наук. конф. ад'юнктів, аспірантів та здобувачів (28 вересня 2007 р.). – Львів, 2007.

10. Коваль В.М. Апеляційні суди в Україні: становлення і розвиток : автореф. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 – судоустрій; прокуратура та адвокатура. – Одеса, 2004.

11. Сліпченко В.І. Апеляційне провадження в системі кримінально-процесуальних стадій : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 –кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза / В.І.Сліпченко. – Х., 2007.

Глуховера М. Н. Понятие апелляции в административном судопроизводстве. Осуществлен сравнительный анализ содержания понятия апелляции в уголовном, административном, хозяйственном и гражданском процессах. На основании чего выяснены особенности содержания понятия апелляции в административном судопроизводстве и предложено авторское определение этого термина.

Ключевые слова: процесс, административный процесс, административное судопроизводство, апелляция, апелляционное производство.

Glukhovera M. M. Concept of appeal in administrative procedure. Statutory appeal is one of the most widespread in the modern administrative procedure methods appeals of court decisions, that did not inure, in the highest (appeal court) court. This method of appeal of court decisions exists, in particular, in civil, economic and criminal procedures.

In the article the comparative analysis of maintenance of concept of appeal comes true in criminal, administrative, economic and civil processes. On the basis of what the features of maintenance of concept of appeal turn out in the administrative procedure and authorial determination of this term is offered.

An appeal in the administrative proceeding is the legal phenomenon, essence of that consists in will of the side of realization, displeased at the decret of the first instance to initiate the new trial of administrative cases on the basis of present violations of norms of material or procedural law.

Appellate realization also has inherent to its signs: is a certain sequence of the executions clearly regulated by a legislation; it is bringing in of certain circle of subjects (during its realization); it is a grant to these subjects of certain circle of rights (give a counter-appeal or denial on it, to give additional proofs and to bring in a solicitor); it is an obligatory presence of end-point – making of own decision.

Keywords: procedure, administrative procedure, administrative proceeding, appeal, appellate proceeding.

Надійшла до редакції 19.09.2013

Гринцов О. В.

здобувач

(Інститут права

ім. князя Володимира Великого МАУП)

УДК 342.951

ПРАВОВІ ЗАСАДИ НАДАННЯ ТА ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У ДІЯЛЬНОСТІ МІНІСТЕРСТВА ДОХОДІВ ТА ЗБОРІВ УКРАЇНИ

Розглянуто правову основу надання адміністративних послуг підрозділами Міністерства доходів та зборів України та запропоновано авторську класифікацію таких послуг.

Ключові слова: адміністративні послуги, види адміністративних послуг, органи Міністерства доходів та зборів, правові засади надання адміністративних послуг.